

به ناوی خودای به خشندهو میهره بان

به ناوی گه له وه

په رله مانی کوردستان - عێراق

پشت به حوکمی برگی (۱) له مادهی (۵۶) ی یاسای ژماره (۱) ی سالی ۱۹۹۲ ی هه موارکراو و له سه ر داوای ژماره ی یاسایی نه نامانی په رله مان، په رله مانی کوردستان له دانیشتنی ئاسایی ژماره (۲) ی رۆژی ۲۰۲۰/۳/۴ ئه م یاسایی په سه ند کرد:

یاسای ژماره (۳) ی سالی ۲۰۲۰

یاسای ریگریکردن له به قاچاخ بردنی نهوت و گاز و لیده رهینراوه کانیان

له هه ری می کوردستان - عێراق

ماده ی (۱) :-

مه به ست له م زاراوانه ی خواره وه مانا کانی به رام به ریانه:

یه که م/ هه ری م :- هه ری می کوردستان - عێراق.

دووهم/ وه زاره تی سامانه سروشتیه کانی :- وه زاره تی سامانه سروشتیه کانی هه ری م.

سینیه م/ وه زاره تی دارایی و ئابووری :- وه زاره تی دارایی و ئابوری هه ری م.

چواره م/ هۆیه کانی گواستنه وه :- هه موو هۆیه کانی گواستنه وه ی ووشکانی و ئاوی و ئاسمانی ده گریته وه، که بۆ گواستنه وه ی نهوت و لیده رهینراوه کانیان مرۆف و که لویه له کانیان یان بۆ هه ردووکیان به کارده هینرین.

پینجه م/ نهوت :- هه ر هیدرۆکاربۆناتیکی سروشتی یان هه ر هیدرۆکاربۆناتیکی تیکه لای سروشتی چ له دوخی گازی یان شلی بیته، و ئه وانه ش ده گریته وه که ده توانی بگه ریند ریته وه بۆ چه شارگه کانی.

شه شه م/ لیده رهینراوه کانی نهوت :- هه موو لیده رهینراویک وه که به نزی نی ئۆتۆمبیل (گازۆلین)، زه ی تی گاز، زه ی تی بزوینه ر و گریس به هه موو جوړه کانیه وه، گازی شل، نهوتی سپی (کیرو سین)، قیر، نهوتی رهش، نهفتا، و هه ر به ره میکی پیترو کیمیای که له نهوت یان گاز دروست بوو بیته، ده گریته وه.

حه وه تم/ مۆله ت :- ئه و ریگه پیدانه فه رمیه یه که له لایه ن وه زاره تی سامانه سروشتیه کانی ده دریت به که سیک که بازرگانی نهوت یان ها ورده و هه نارده ی لیده رهینراوه نهوتیه کانی بکات.

ماده ی (۲) :-

ئه م کرده وانه ی خواره وه به تاوان هه ژمارده کرین:

یه که م :- به قاچاخ بردنی نهوت و لیده رهینراوه کانی :-

۱- فرۆشتن و گواستنه وه ی نهوت و لیده رهینراوه کانی به ریگه ی نایاسایی و به ده ر له و بره دیاریکراوانه ی که ریگه پیدراوه به پی یاسا و ری نی مایه کاریکراوه کانی به مه به ستی ها ورده کردن بیته یان هه نارده کردن بۆ ده ره وه ی هه ری می کوردستان.

۲- بردن و فروشتنی ہەر برپک له نهوت و لیده رهینراوه نهوتییه کان که تهرخانکراون بۆ پیداوایستی فهرمانگه حکومی و ناحکومییه کان، جا له بازارهکانی ناوخۆدا بیت یان هه ناردی دهره وه بکریت.

دووهم:- ساخته کردن یان دهستکاری کردنی مؤلته یان به لگه نامه ی فهرمی، به مه بهستی نهجامدانی نه و تاوانانه ی له (برگه ی یه که م/ خالی ۱، ۲) ی نه م ماده یه دهقنووسکراون.

سییه م:- هەر جوړه ئاسانکارییه ک، له به کریدانی عه مبار، که رهسته و شوین، دابینکردنی پاره به مه بهستی نهجامدانی نه و تاوانانه ی له برگه کان ی (یه که م، دووهم) ی نه م ماده یه دهقنووسکراون .

ماده ی (۳):-

یه که م:- دهزگاکانی ئاسایش و هیزهکانی ناوخۆ و به پیره به رایه تی گشتی گومرگ بۆ جیه جیکردنی حوکمهکانی نه م یاسایه، نه م ئه رکانه یان ده که ویتته نه ستۆ:-

۱- پاگرتنی هۆیهکانی گواستنه وه و دهست به سه رداگرتنی نه و نهوت و لیده رهینراوانه ی که ئاماده کراون بۆ به قاچاخ بردن له لایه ن تۆمه تبارانه وه.

۲- دهست به سه رداگرتنی هۆیهکانی گواستنه وه ی بیانی یان هاورده کراو، که گۆرانکاری له قه باره ی دیزاینکراوی تانکی هه لگرتنی سوته مه نیه کانیاندا کراوه، و به مه بهستی به قاچاخ بردنی نهوت و لیده رهینراوهکانی به کارده هیئریت.

۳- ئاماده کردن و په وانه کردن دۆسیه ی تۆمه تباران بۆ دادگاگان.

۴- پشکین و به سه ردادانی هەر هۆیه کی گواستنه وه، عه مبار، نووسینگه کان یان هەر شوینیکی دیکه، له کاتی بوونی گومانی نهجامدانی یه کیک له و تاوانانه ی که له م یاسایه دا دهقنووسکراون.

دووهم:- بۆ پیریکردن له نهجامدانی نه و تاوانانه ی له ماده ی (۲) ی نه م یاسایه دهقنووسکراون، کارمه ندی رینگه پیدراو مافی به کارهینانی هیز و پووبه پووبونه وه ی هه یه بۆ مه بهستی راوه ستاندنی هەر هۆیه کی گواستنه وه یان که سیک له کاتی سه ریچیکردن له فه رمان.

ماده ی (۴):-

یه که م:- که سی تۆمه تبار، چ نهجامداری سه ره کی تاوانه که بیت، یان شوپیری هۆیهکانی گواستنه وه یان نه وانه ی له تاوانه که دا به شدارن، به مه بهستی لیکۆلینه وه و دادگایی کردن هه واله ی دادگای نه و سنوره ده کریت که نهوت و لیده رهینراوه نهوتییهکانی تیدا به قاچاخ بردراوه.

دووهم:- تۆمه تباری دهستگیرکراو به پپی حوکمهکانی نه م یاسایه، له قۆناغهکانی لیکۆلینه وه و دادبینی، به دهسته به ربی ئازاد ناکریت، تا ده رچوونی حوکمی یه کلاکه ره وه له لایه ن دادگای تاییه تمه ند.

سییه م:- دادگا خه سلته تی به په له ده دات به و داوا یانه ی که به پپی حوکمهکانی نه م یاسایه ئاراسته ی ده کرین

ماده ی (۵):-

یه که م:- هەر که سیک یه کیک له و کرده وانه نهجامدات که له ماده ی (۲) ی نه م یاسایه دا دهقنووسکراون، به زیندانیکردن که له (۵) سال که متر نه بیت و له (۱۰) سال زیاتر نه بیت، و پیبژاردنیک که (۴) چوار هینده ی به های که رهسته به قاچاخ براوه که بیت، سزا ده دریت.

دووهم:- له بارودۆخی جهنگ و باری تهنگه تاوی و پوودانی قهیرانی سووته مه نیدا، ئەنجامدانی هەر یهك لهو تاوانانهی له ماددهی (۲)ی ئەم یاسایه دهقنوسکراوه، به باری توندکراو ههژمارده کرپت. **سپیه م:-** حوکمه کانی ئەم یاسایه له سهر ههر هۆیه کی گواستنوه که تاوانی به قاچاخ بردنی نهوت و لیده رهینراوه کانی پی ئەنجام بدرپت، جیبه جی ده کرپت، جا چ تۆمه تبار خۆی خاوه نی بیت یان به کرپی گرتبیت.

ماددهی (۶):-

یه که م:- هۆیه کانی گواستنوه و که رهسته بارکراوه کان، ئەگه ره ئەو کرده وانهی پی ئەنجام درا بیت که له ماددهی (۲)ی ئەم یاسایه دا دهقنوو سکراون، ههر کات له ناو خاکی ههریم بگیرین، دهستیان به سهردا دهگیرپت.

دووهم:- ههر هۆیه کی گواستنوه که به پیی حوکمه کانی ئەم یاسایه دهستی به سهردا دهگیرپت، دواي ده رچوونی حوکمی بنبری دادگا، له لایهن وهزارهتی دارایی و ئابوری به زیادکردنی ئاشکرا به پیی حوکمه کانی (یاسای فرۆشتن و به کرپدانی مۆلکه کانی دهولت)ی به رکار له ههریم، به باره که یه وه ده فرۆشرپت.

سپیه م:- هه والدهر و ئەو کهس و لایه نانهی هاوکاربوون له ئاشکراکردن و دهستگیرکردنی هۆیه کانی گواستنوهی به کارهینراو له تاوانی به قاچاخ بردنی نهوت و لیده رهینراوه کانی، له دواي فرۆشتنی هۆیه کانی گواستنوه که به پێژهی (۲۵%)ی کۆی بری نرخي فرۆشراوه که پاداشت ده کرین به مەرچیک له هیچ حاله تیکدا له (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) پازده ملیۆن دیناری عیراقی زیاتر نه بیت.

چوارهم:- ئەو بره پاره یه ی دواي جیبه جیکردنی برگه کانی (دووهم) و (سپیه م)ی ئەم مادده یه ده مینیتته وه، ده کرپته داها ت بۆ گه نجینه ی گشتی ههریم و ده بیتته داها ت کۆتایی.

ماددهی (۷):-

دواي ده رچوونی حوکمی بنبر به پی تاوانی تۆمه تبار، ئەوا:-

یه که م:- ههر هۆیه کی گواستنوه که دهستی به سهردا گیراوه بۆ خاوه نه که ی ده گه رپنדרپته وه.

دووهم:- که رهسته بارکراوه که یان به ها که ی به هه مان نرخي فرۆشراو له ریکه وتی ده ست به سهردا گرتنی، ده درپته وه خاوه نه که ی.

سپیه م:- مافی قه ره بوو کردنه وه ی پارێزراوه به پیی یاسا به رکاره کان له ههریمی کوردستان.

ماددهی (۸):-

ههر که سیک دامه زراوه نهوتییه کان، باله خانه کان، چاله نهوتییه کان، بۆری گواستنوه، کۆگا و وپستگه کانی عه مبارکردن، له رپگه ی ته قانده وه و کونکردن یان ههر کارپکی دیکه که مه به ست لپی به قاچاخ بردنی نهوت و لیده رهینراوه کانی بیت، تیکبدات، به پیی حوکمه کانی (یاسای به رهنگار بوونه وه ی تیرۆر له ههریمی کوردستان ژماره (۳)ی سالی ۲۰۰۶) سزا ده درپت.

ماددهی (٩) :-

حوکمه کانی ئەم یاسایه ئەو کهسه سروشتی و مهعنه ویانهش دهگریته وه که کرداره کانی هه نارده کردن و هاوردده کردنی نادروست ئەنجام ددهن، و ئەوانهشی دهستکاری بریار و بهلگه نامه کانی هاوردده کردن و هه نارده کردن دهکن به زیاد و که مکردن، و ئەوانهشی ئاسانکاریان بۆ دهکن یان بهشدارن.

ماددهی (١٠) :-

رپگه به هیچ هۆیه کی گواستنه وه نادریت، که نهوت و لیده رهینراوه کانی بار بکات، تهنها به رپپیدانی فهرمی وهزارهتی سامانه سروشتیه کان و به پپی ئەو بر و نموونه و پپوهرانه نه بیت که وهزارهت ئاماده یان دهکات.

ماددهی (١١) :-

وهزیری سامانه سروشتیه کان به هه ماههنگی له گه ل وهزیره کانی ناوخۆ و دارایی و ئابوری رپنمایی پپویست بۆ جیبه جیکردنی حوکمه کانی ئەم یاسایه ده رده کات.

ماددهی (١٢) :-

پپویسته ئەنجوومه نی وهزیران و لایه نه په یوه ندیاره کان حوکمه کانی ئەم یاسایه جیبه جی بکه ن.

ماددهی (١٣) :-

کار به هیچ دهقیکی یاسا یان بریاریک ناکریت له گه ل حوکمه کانی ئەم یاسایه ناکۆک بیت.

ماددهی (١٤) :-

ئەم یاسایه له رۆژی بلاوکردنه وهی له رۆژنامه ی فهرمی (وه قایعی کوردستان) جیبه جی ده کریت.

هۆیه کانی ده رچواندن

له بهر ئەوهی به قاچاخ بردنی نهوت و لیده رهینراوه کانی لهو تاوانانه یه که ده بیته هۆی تیکدانی ئاسایشی ئابوری هه ریمی کوردستان - عیراق، و له پیناو رپگه گرتن له کار و کرده وه کانی به قاچاخ بردن و به تالان بردنی نهوت و لیده رهینراوه کانی، و به رهنگار بوونه وهی ئەم تاوانه و پاراستنی سامانی نهوت و سه پاندنی سزایه که گونجاو بیت له گه ل مه ترسیداری ئەم تاوانه، ئەم یاسایه ده رچویندرا.

یاساکه به ده رچوو ده ژمیردی به تپه ره بوونی ماوهی یاسایی ده رچوواندننی به پپی حوکمی خالی (٢) ی برگی (یه که م) ی ماددهی (١٠) ی یاسای سه ره کایه تی هه ریمی کوردستان - عیراق ژماره (١) ی سالی ٢٠٠٥ ی هه موارکراو و برگی (ده یه م) له ماددهی (١٨) ی په ی ره وی ناوخۆی په ره له ماننی کوردستان - عیراق.